Kryptografická bezpečnost

Milan Radojčić

SSPŠaG – KBB

24. února 2026

Hlavní body

Hlavní body

Bezpečnost asymetrických kryptosystémů

- Asymetrické kryptosystémy mají **v jádru nějaký těžký problém**.
  - DHE: Problém diskrétního logaritmu
  - RSA: Problém faktorizace
- Nemáme žádnou „garanci“, že jsou těžké!
  - Věříme, že jsou těžké, protože se zkoumají delší dobu.
- U symetrických šifer je analýza bezpečnosti složitější.

Hlavní body

Absolutní bezpečnost

Naše cíle v této sekci budou:

1. Definovat co je to absolutně bezpečná šifra.
2. Existují nějaké absolutně bezpečné šifry?
3. Zformulovat podmínky na absolutní bezpečnost.

Absolutní bezpečnost

Budeme se zamýšlet nad následujícími diagramy.

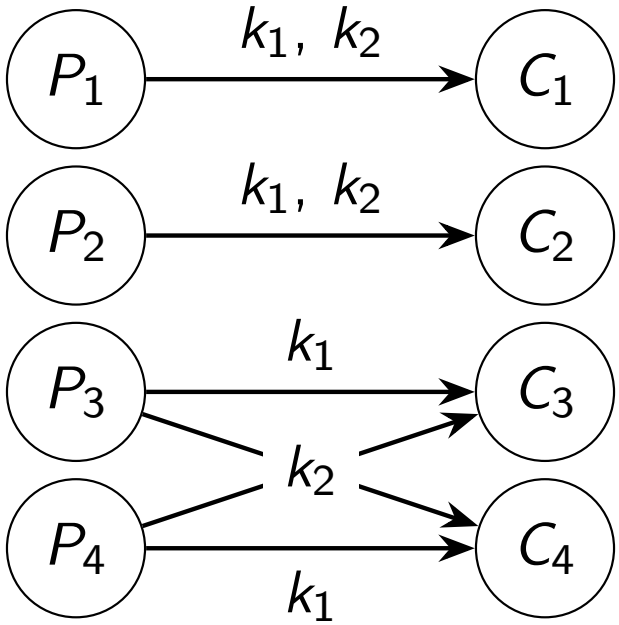

- $C_1, \ldots, C_4$ jsou šifrové texty, $P_1, \ldots, P_4$ jsou otevřené texty, k_1, k_2 jsou klíče.
- C_1 se tedy pomocí klíčů k_1 i k_2 zašifruje na P_1.
- C_3 se klíčem k_1 zašifruje na P_3 a klíčem k_2 na P_4.

Absolutní bezpečnost

Cvičení

Který z těchto diagramů není validní?

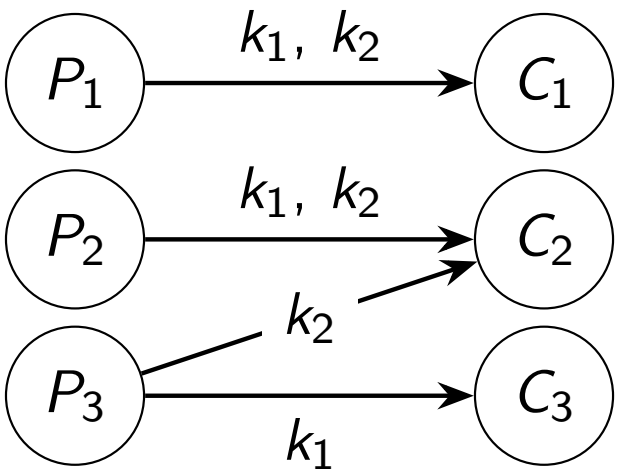

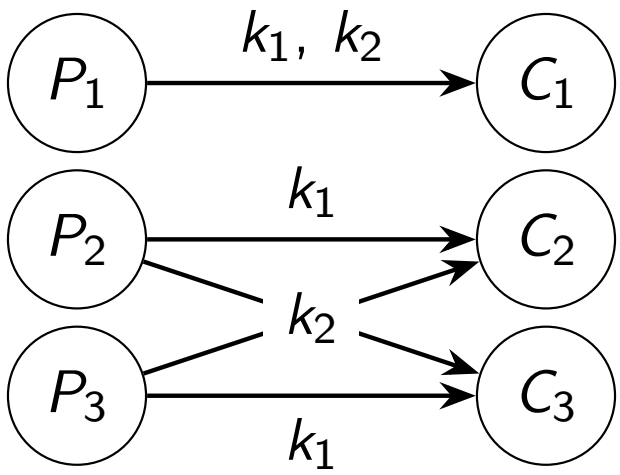

Absolutní bezpečnost

Definujeme **valenci** šifrového textu val(C_i) jako *počet otevřených textů, na které se C_i může dešifrovat*.

Cvičení

Kolik je val(C_1)? Kolik val(C_2)?

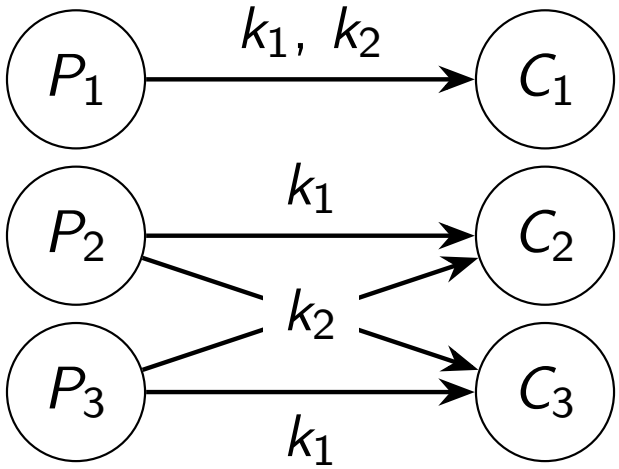

Absolutní bezpečnost

Valenci kryptosystému val(S) definujeme jako *minimální valenci přes všechny šifrové texty*.

Cvičení

Kolik je val(S_1)? Kolik val(S_2)?

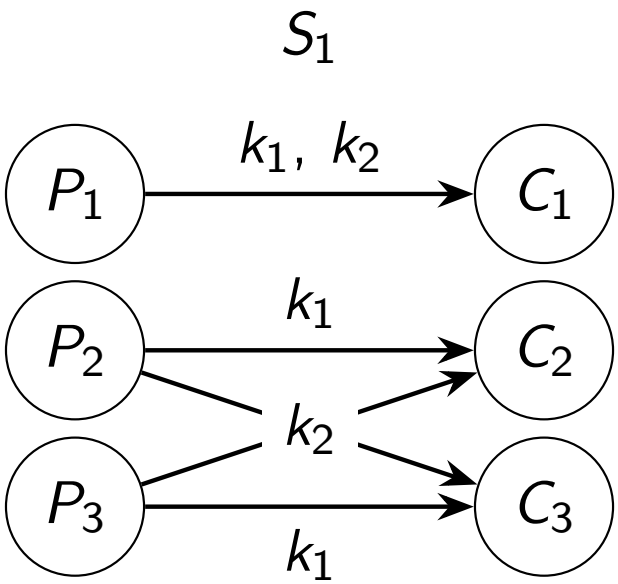

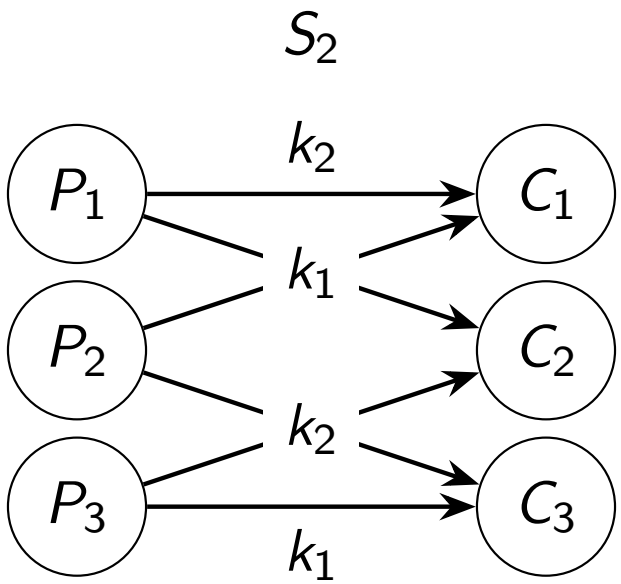

Absolutní bezpečnost

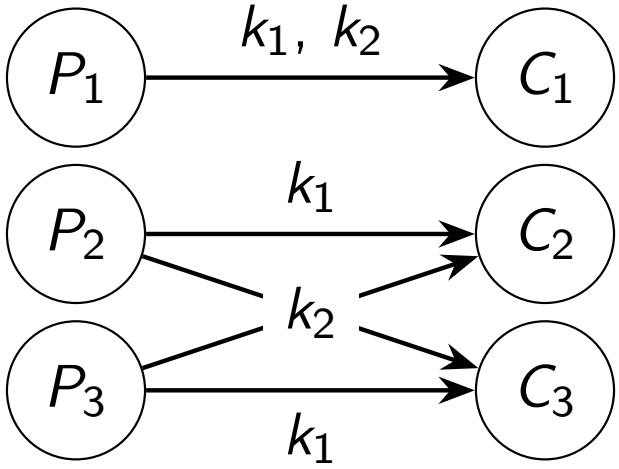

Označíme počet klíčů K a počet otevřených textů N.

Cvičení

Co můžeme říct o valenci kryptosystému v poměru k počtu klíčů K a počtu otevřených textů N?

Platí $1 \leq \mathrm{val}(S) \leq K \leq N$.

Úrovně důvěrnosti

Podle valence můžeme kryptosystémy rozdělit do několika kategorií:

1. **Maximální důvěrnost/Absolutní bezpečnost**: $\mathrm{val} = N$
2. **Redukovaná důvěrnost**: $1 < \mathrm{val} < N$
3. **Minimální důvěrnost**: $\mathrm{val} = 1$

Cvičení

Jaký je výsledek útoku hrubou silou na absolutně bezpečný systém? Zjistíme něco?

Nutné podmínky absolutní bezpečnosti

Cvičení

Může být systém absolutně bezpečný když $K < N$?

Nutné podmínky absolutní bezpečnosti

- $K = N$ (počet klíčů = počet zpráv)
- Vybíráme náhodně ze všech klíčů.
- Nesmíme žádný klíč použít dvakrát.

Absolutně bezpečné šifry

One-time pad jako absolutně bezpečná šifra

1. Zafixujme $c = 0110$, pomocí jakého klíče se dešifruje na $p = 0101$?
2. Jaký je postup pro nalezení klíče pro daný plaintext?
3. Lze najít takový klíč vždy?

Absolutně bezpečné šifry

Vigenèrova šifra jako absolutně bezpečná šifra

1. Zafixujme $c = \text{ABC}$, pomocí jakého klíče se dešifruje na $p = \text{PES}$?
2. Jaký je postup pro nalezení klíče pro daný plaintext?
3. Lze najít takový klíč vždy?

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25

Šifrování v praxi

Cvičení

Jsou šifry jako ChaCha20 nebo AES, které používají 128-256 bitové klíče absolutně bezpečné? Proč?

Výpočetně bezpečné šifry

V praxi používáme **výpočetně bezpečné šifry** — na útok hrubou silou je potřeba nezvladatelně mnoho prostředků.

Hlavní body

Co znamená bezpečnost?

Cvičení

Zamyslete se, jak bychom mohli definovat bezpečnost.

- Co znamená prolomení šifry?
- K jakým informacím může mít přístup útočník?

Modely útoku

- **COA**: ciphertext only attack
  - Útočník vidí jen šifrové texty.
- **KPA**: known plaintext attack
  - Útočník vidí šifrové texty *a příslušné otevřené texty*.[1]
- **CPA**: chosen plaintext attack
  - Útočník se může *dotazovat* na příslušné šifrové texty k daným otevřeným textům.
- **CCA**: chosen ciphertext attack
  - Oproti minulému smíme i dešifrovat.

[1] Nemá ale kontrolu nad tím, jaké plaintexty jsou zašifrovány.

Bezpečnostní cíle

- **IND**: nerozpoznatelnost (*indistinguishability*)
  - *Šifrové texty by měly být nerozpoznatelné od náhody.*
- **NM**: *„netvárnost“ (nonmalleability)*
  - *Při změně šifrového textu by nemělo jít předpovědět co se stane s otevřeným textem.*

Modely útoku a bezpečnostní cíle kombinujeme dohromady.

- **IND-CPA**: sémantická bezpečnost
  - Šifrové texty by neměly „leakovat“ informaci, když je klíč tajný.
- **NM-CCA**
- atd.

Bezpečnostní cíle

Cvičení

Je one-time pad NM-CCA?

Sémantická bezpečnost (IND-CPA)

	Vyzyvatel	**Protivník**[2]
1.	Může provádět libovolné šifrovací dotazy.	
2.	Vybere dva plaintexty p_1 a p_2 a pošle je protivníkovi.	
3.		Vybere si z p_1 a p_2 jeden pt, ten zašifruje. Zašifrovaný ct $c_i = E(p_i)$ pošle vyzyvateli.
4.	Snaží se uhodnout i.[3]	

[2] Challenger a adversary

[3] Tedy který plaintext byl zašifrován.

Sémantická bezpečnost (IND-CPA)

Cvičení

Je AES-ECB IND-CPA?

Důsledek

Pro IND-CPA potřebujeme *nedeterministické šifrování* — ten samý plaintext se zašifruje vždy jinak na základě nonce/náhody.

Fakt

AES-CTR je IND-CPA.

Výpočetní bezpečnost

- V předchozím jsme si řekli, že prakticky používané šifry nejsou absolutně bezpečné.
- Jak jejich bezpečnost tedy popisujeme?
  - V praxi existují limity na to, jaké výpočetní prostředky máme.

Výpočetní bezpečnost

Řekneme, že šifra je (t, ε)-bezpečná, kde

- t je limit počtu „operací“, které útočník může provádět,
- ε je pravděpodobnost úspěchu,

právě tehdy, když pro každý pár otevřeného textu a šifrového textu nelze najít správný klíč s použitím maximálně t operací s pravděpodobností vyšší než ε.

Výpočetní bezpečnost

Limity výpočetní bezpečnosti

Šifra, používající n bitový klíč, je nanejvýš $(t, t/2^n)$-bezpečná. Proč?

Důsledek

- Ideálně chceme, aby šifry byly $(t, t/2^n)$-bezpečné.
- Jakýkoliv jiný útok musí využívat nedokonalosti konstrukce.

Vyjádření bezpečnosti v bitech

- Předpokládejme ε blízko 1.
- Pokud k tomu potřebujeme $t = 2^n$ kroků, tak mluvíme o n-bitové bezpečnosti.

Hlavní body

Typy bezpečnosti

- **Absolutní bezpečnost** – One-time pad, Vigenère s náhodným klíčem
  - Víme o nich, že nemůžou být prolomeny.
  - Většina šifer toto ale nesplňuje, uchylujeme se k *výpočetní bezpečnosti*.
- **Vztah k (matematickému) problému** – DHE, RSA
  - Systém postavíme nějakým způsobem na těžkém problému.
  - Nemusíme mít garanci, že nejde prolomit jiným způsobem!
- **Pravděpodobná/heuristická bezpečnost** – AES, ChaCha20
  - Šifry jsou delší dobu veřejně známé a nikomu se je nepodařilo prolomit.
  - Zase nemáme žádnou garanci.

Poznámky

Je nějaký typ bezpečnosti „lepší“? Nejde říct...

- **Absolutní bezpečnost** – Šifry jsou garantovaně bezpečné.
  - Na druhou stranu jsou velké problémy s distribucí klíče.
  - Proponenti kvantové distribuce klíče říkají, že právě tohle může vyřešit.
  - Na druhou stranu: jak rychle lze klíč přenášet?
- **Vztah k matematickému problému** – Máme alespoň nějakou intuici, proč by mohly být bezpečné.
  - Většinou neřeší praktickou implementaci — ta bývá obtížná.
- **Pravděpodobná bezpečnost** – Vycházíme z nějaké intuice a praxe.
  - Oproti více „matematičtějším“ šifrám bývají jednodušší na implementaci.